

Study and Comparison of Emotional Intelligence Components based on Gender and Field of Study and its Relationship with Academic Performance of Students

Qasem Nozari^{1*}, Mohammad Javad Liaghatdar²

1 Master of Educational Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran

2 Professor, Curriculum Planning, Faculty of Isfahan University, Isfahan, Iran

* **Corresponding author:** Master of Educational Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Received: 2022-02-06

Accepted: 2022-03-07

Abstract

Introduction: One of the most important issues for those in charge of education; Especially the officials of the higher education system is the academic performance of the students. Successful people in education achieve a position and position that use their maximum internal and external force in line with educational goals and acquire the necessary conditions for a successful social life.

Objective: The aim of this study was to investigate and compare the components of emotional intelligence based on gender and field of study in students of Isfahan University of Medical Sciences. Another purpose of this study is the effect of emotional intelligence components on academic performance of students of Isfahan University of Medical Sciences.

Method: The research method was descriptive-correlation and the statistical population was all students of Isfahan University of Medical Sciences in the academic year 1399-1400. The sample size is 180 students of the University of Medical Sciences who have been randomly selected by class. The SPSS20 software was used to analyze the data using statistically related techniques.

Results: The results showed that there is no significant difference between the mean components of emotional intelligence of medical students in terms of field of study and gender. The results also show that optimism has a major role in students' academic performance.

Conclusion: By providing trust, support and cooperation among students, it can increase empathy and social awareness among students, which is a component of emotional intelligence, which in turn will increase the quality of life.

Keywords: Emotional intelligence, Gender, Field of Study, Isfahan University of Medical Sciences

مقایسه مولفه های هوش هیجانی بر اساس جنسیت و رشته تحصیلی و ارتباط آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان

قاسم نوذری^{۱*}، محمدجواد لیاقت دار^۲

^۱ کارشناسی ارشد برنامه ریزی آموزشی، دانشگاه اصفهان

^۲ استاد تمام، رشته برنامه ریزی درسی، هیأت علمی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

* نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد برنامه ریزی آموزشی، دانشگاه اصفهان. ایمیل: Nozari00g@gmail.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۱۶

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۱۷

چکیده

مقدمه: از مهم ترین مسائل برای متولیان تعلیم و تربیت؛ به خصوص مسؤولان نظام آموزش عالی، عملکرد تحصیلی دانشجویان است. افراد با موفقیت در تحصیل به موقعیت و جایگاهی دست می یابند که از حداکثر نیروی درونی و بیرونی خود در راستای اهداف آموزشی و تربیتی استفاده نموده، شرایط لازم را برای زندگی اجتماعی موفق کسب می کنند.

هدف: هدف این پژوهش بررسی و مقایسه مولفه های هوش هیجانی بر اساس جنسیت و رشته تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان می باشد. هدف دیگر این پژوهش تاثیر مؤلفه های هوش هیجانی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان است.

روش: روش پژوهش توصیفی-همبستگی و جامعه آماری کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بود. حجم نمونه ۱۸۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی است که به شیوه تصادفی طبقه ای انتخاب شده اند. برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS20 وبا بهره گیری از تکنیک های مرتبط آماری استفاده شده است.

یافته ها: نتایج پژوهش نشان داد بین میانگین مؤلفه های هوش هیجانی دانشجویان علوم پزشکی بر حسب رشته تحصیلی و جنسیت تفاوت معنی دار وجود ندارد. همچنین نتایج پژوهش نشان داده که خوش بینی سهم عمده ای در عملکرد تحصیلی دانشجویان دارد. نتیجه گیری: از طریق فراهم کردن زمینه اعتماد، حمایت و همکاری بین دانشجویان می تواند همدلی و شعور اجتماعی را در بین دانشجویان، که از مؤلفه های هوش هیجانی است، افزایش دهد که به تبع آن کیفیت زندگی افزایش پیدا خواهد یافت.

واژگان کلیدی: عملکرد تحصیلی، هوش هیجانی، جنسیت، رشته تحصیلی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو در علوم تربیتی محفوظ است.

مقدمه

آموزشی در نظر گرفته می شود، بررسی آن نیز اهمیت ویژه ای دارد. از این روی، تلاش های نظری و پژوهشی صاحب نظران چندی موجب گسترش فزاینده های در تحلیل و تبیین عامل های مرتبط با عملکرد تحصیلی شده است [۲]. به عبارت دیگر، یکی از مهم ترین مسائل برای متولیان تعلیم و تربیت؛ به خصوص

امروزه نظام آموزشی در همه کشورهای جهان دارای اهمیت زیادی است و تلاش می شود تا در راستای ارتقای سطح کیفی و کمی آموزش عالی اقدام های مطلوبی صورت گیرد [۱]. از آنجا که عملکرد تحصیلی دانشجویان به عنوان معیار مهم کیفیت نظام

دانشجویان عادی و غیرمجازی داشته و نمره هوش هیجانی در میان دانشجویان با عملکرد بهتر، بالاتر از دانشجویان با عملکرد ضعیف‌تر بوده است [۳، ۹].

همچنین می‌توان انتظار داشت که بین میانگین مؤلفه‌های هوش هیجانی برحسب رشته‌ی تحصیلی و جنسیت تفاوت معنی دار وجود داشته باشد. در این رابطه تحقیقی با عنوان بررسی وضعیت هوش هیجانی در دانشجویان دانشگاه‌های غرب کشور صورت گرفته و نتایج نشان داد که میزان هوش هیجانی در دانشجویان بیش از حد متوسط است [۱۰]. در تحقیق دیگر به عنوان بررسی میزان هوش هیجانی در دانشجویان سال چهارم رشته‌های مختلف دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی به این نتیجه رسیدند که میزان هوش هیجانی در رشته‌های مختلف علوم پزشکی در سطح متوسط قرار دارد [۱۱]. همچنین در تحقیقی به ارتباط بین هوش هیجانی و وضعیت تحصیلی در دانشجویان دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان می‌پردازند و نتایج کار آنها نشان می‌دهد که هوش هیجانی در دانشجویان بیش از سطح متوسط است و بین هوش هیجانی و رابطه تحصیلی رابطه معناداری نیست در حالیکه میزان هوش هیجانی در میان زنان و مردان، رشته‌های مختلف علوم پزشکی تفاوت معناداری را وجود ندارد [۱۲]. در پژوهشی دیگر نتایج نشان می‌دهد که زنان نسبت به مردان در بُعد مهارت‌های اجتماعی نمرات بالاتری به دست می‌آورند ولی در نمره‌ی کلی هوش بین آنها تفاوتی نیست [۱۳]. در این بین نتایج پژوهش دیگر نشان داد هوش هیجانی در جنس مؤنث به طور بارزتری از جنس مذکر قرار دارد [۱۴].

نتایج پژوهش‌های صورت گرفته در این رابطه نشان می‌دهد که دانشجویانی که هوش هیجانی بالایی داشتند، قادر به کسب نمرات بالاتر شدند و برعکس [۱۵]. در مطالعه‌ای دیگر که روی دانشجویان انجام شد نتایج نشان داد که هوش هیجانی شامل مهارت‌های فراوانی مانند خودآگاهی، همدردی، انگیزش، خودکنترلی و مهارت در برقراری ارتباط است که در عملکرد تحصیلی و شغلی دانشجویان بسیار مهم است و می‌تواند نشانگر استفاده‌ی افراد دارای هوش هیجانی بالا از این مهارت‌ها باشد [۱۶]. در مطالعه دیگر نیز به این مطلب اشاره شده است که هوش هیجانی به واسطه تأثیرگذاری بر رفتارها و احساسات دانش‌آموزان سبب بهبود وضعیت آموزشی و عملکرد تحصیلی آنان می‌گردد [۱۷]. علاوه بر این نتایج تحقیقات نشان داد که هوش هیجانی با دلسوزی و سطح بالاتری از تعهد ارتباط مثبت دارد، که در نتیجه منجر به بهبود عملکرد تحصیلی می‌شود [۱۸]. لذا می‌توان بیان کرد که بین هوش هیجانی و عملکرد تحصیلی دانشجویان و بین مؤلفه‌های هوش هیجانی با عملکرد تحصیلی

مسئولان نظام آموزش عالی، عملکرد تحصیلی دانشجویان است. افراد با موفقیت در تحصیل به موقعیت و جایگاهی دست می‌یابند که از حداکثر نیروی درونی و بیرونی خود در راستای اهداف آموزشی و تربیتی استفاده نموده، شرایط لازم را برای زندگی اجتماعی موفق کسب می‌کنند. این در حالی است که عدم موفقیت در تحصیل زمینه مشکلات فردی و اجتماعی و انحراف از دستیابی به اهداف سیستم تعلیم و تربیت را به همراه دارد [۳].

عوامل مختلفی بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارند از جمله عوامل فردی، آموزشی، خانوادگی و اجتماعی. در بین عوامل فردی، یکی از عوامل تأثیرگذار، هوش هیجانی است. هوش، عامل تمرکز، توانایی تصمیم‌گیری، ظرفیت خلاق و ظرفیت شناختی. هوش توانایی مغز انسان برای درک، فهمیدن و پاسخ‌گویی به موقعیت‌ها به روشی موثر و کارآمد است. هوش، فقط قسمت محدودی از توانایی را شامل می‌شود، بنابراین لازم است سایر ابعاد آن تشخیص داده شود [۴]. به عبارت دیگر، هوش هیجانی یکی از عواملی است که می‌تواند با عملکرد تحصیلی رابطه داشته باشد. هوش هیجانی عبارت است از مجموعه‌ای از قابلیت‌های مرتبط به هم درک و فهم، تنظیم و مهار احساسات و عواطف خود و دیگری که مستلزم ظرفیت ذهنی برای کنترل و به کارگیری احساسات به شکل عاقلانه است [۵]. مطالعات نشان داده‌اند هوش هیجانی با عملکرد کاری و تحصیلی مرتبط است. به عبارتی افراد برخوردار از هوش هیجانی بهتر می‌توانند محیط اطراف را درک نمایند و از احساسات خود بهره بگیرند و عملکرد تحصیلی خود را بهبود بخشند [۶].

در قرن ۲۱ علاوه بر توجه به رشد شناختی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان، باید به رشد هیجانی و عاطفی دانشجویان توجه کرد. همچنین آنها را برای همکاری و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های حساس، مقاومت در برابر فشار گروهی دوستان و نفوذ شبکه‌های ارتباط جمعی آماده نمود [۷]. تحقیقات نشان می‌دهد موفقیت‌های زندگی حرفه‌ای افراد ۲۰٪ به بهره‌ی هوشی و ۸۰٪ به هوش هیجانی بستگی دارد. عوامل متعددی به عملکرد تحصیلی افراد تأثیر می‌گذارند که کارشناسان تعلیم و تربیت آنها را به چهار دسته عوامل فردی، آموزشگاهی، خانوادگی و اجتماعی تقسیم می‌کنند که درمورد عوامل فردی، یکی از عوامل تأثیرگذار بر عملکرد و پیشرفت تحصیلی افراد، هوش هیجانی آنها می‌باشد. در همین رابطه تحقیقات نشان دادند که هوش هیجانی با عملکرد مدیران رابطه مثبت دارد و هوش شناختی نیز به واسطه سرمایه اجتماعی بر روی عملکرد مدیران تأثیرگذار است [۸]. همچنین نتایج نشان داد هوش هیجانی رابطه معناداری با مهارت‌های فراشناختی و با عملکرد تحصیلی

تحلیل همی این آزمون‌ها توسط نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ انجام شده است.

با توجه به اینکه رایجترین ابزار در گردآوری اطلاعات در پژوهشهای پیمایشی پرسشنامه است، لذا در پژوهش حاضر از پرسشنامه هوش هیجانی برای جمع آوری نظرات جامعه آماری استفاده شده است. همچنین در این پژوهش عملکرد تحصیلی با استفاده از معدل نمرات دانشجویان سنجیده شده است. در راستای سنجش هوش هیجانی افراد از برخی مولفه‌های پرسشنامه بار-ان استفاده شد، فرم اصلی این پرسش‌نامه دارای ۱۱۷ گویه و ۱۵ مقیاس می‌باشد که توسط بار-ان در سال ۱۹۹۷ جهت اندازه‌گیری هوش غیرشناختی ساخته شده و هنجاریابی شده است [۲۱]. نتایج حاصل از هنجاریابی نشان داده که آزمون از حد مناسبی از اعتبار و روایی برخوردار است، بین (۶۹٪ تا ۸۶٪) است. پاسخ‌های آزمون نیز بر روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای در طیف لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، تا حدودی، مخالفم و کاملاً مخالفم) تنظیم شده است. این آزمون در ایران از نظر اعتبار و روایی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است که مطابق با نتایج بدست آمده، آلفای کرونباخ ۹۳٪ بدست آمده است. بنابراین برای مقاصد مختلف کاربرد داشته و مورد پذیرش می‌باشد. باتوجه به اینکه این پژوهش ۵ مولفه، شادمانی، روابط بین فردی، خوش بینی، همدلی، خودابرازی رامی‌سنجد، در نتیجه آزمون این پژوهش دارای ۵۹ گویه است. روایی پرسشنامه توسط پنج نفر از اساتید صاحب نظر دانشگاه مورد بررسی قرار گرفت. به منظور بررسی پایایی آزمون، از روش همسانی درونی به شیوه آلفای کرونباخ استفاده شده است. مقدار آلفای کرونباخ برای عامل‌های (مقیاس‌های) پنج‌گانه، حل مؤلفه شادمانی، روابط بین فردی، خوش بینی، همدلی، خودابرازی، به ترتیب ۷۳٪، ۸۳٪، ۹۰٪، ۹۳٪، ۷۷٪، به دست آمد.

جامعه آماری پژوهش حاضر دانشجویان علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۹۹-۱۴۰۰ می‌باشند که از دانشکده‌های (۱) پزشکی (۲) دندانپزشکی (۳) داروسازی (۴) پرستاری (۵) توانبخشی (۶) بهداشت تشکیل شده است. در این تحقیق نمونه شامل دانشجویان علوم پزشکی اصفهان است که نمونه‌گیری به صورت نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده (قشربندی شده) صورت گرفته است که سه دانشکده پر متقاضی مد نظر قرار گرفت، پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی. سه دانشکده دیگر مربوط به رشته‌هایی بود که نمره قبولی پایینتری در کنکور آورده بودند یعنی دانشکده‌های توانبخشی، بهداشت و پرستاری. با توجه به پراکندگی کلاس‌ها و دانشجویان برای انتخاب نمونه به صورت تصادفی از هر دانشکده ۳۰ نفر انتخاب شد و مجموع پرسشنامه‌ها ۱۸۰ نفر شد و دانشجویان به تمام پرسشنامه‌ها پاسخ دادند.

رابطه مستقیمی وجود دارد [۱۹] و آموزش هوش هیجانی به طور معنی‌داری منجر به کاهش میانگین نمرات پرخاشگری و افزایش میانگین نمرات سازگاری فردی و اجتماعی می‌شود [۲۰].

با توجه به تحقیقات صورت گرفته در این زمینه، مسئولین و اساتید آموزشی به عنوان مهم‌ترین فناوری تعلیم و تربیت در دانشگاه‌های می‌توانند به اصلاح باورهای نامناسب دانش آموزان بپردازند و شرایط محیطی را برای تاثیر گذاری و رشد هوش هیجانی آنها فراهم کنند و همچنین تغییرات لازم را در شناخت تفکر و رفتارهای آنها در جهت بهبود پیشرفت تحصیلی به وجود آورده و با توجه به مطالب بیان شده، ضرورت دارد کارشناسان بیش از گذشته نسبت به شناسایی پیش‌بینی کننده‌های پیشرفت تحصیلی که می‌توانند در بهره‌مندی فرزندان یک کشور از نشاط و سلامت مهم و مورد توجه باشند اقدام نموده و زمینه‌های پرورش آنها را فراهم آورند. هوش هیجانی پیش‌بینی موفقیت را ممکن می‌سازد، زیرا نشان می‌دهد که چگونه فردی دانش خود را در موقعیتی خاص بکار می‌گیرد با توجه به اینکه در سال‌های اخیر مشاهده می‌کنیم که دانش آموزان برتر رشته‌های علوم پزشکی، رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی را انتخاب می‌کنند در این تحقیق سعی بر آن بود که مشخص گردد این دانشجویان که اکثراً با رتبه‌های بالا در کنکور قبول می‌گردند و وارد دانشگاه می‌شوند آیا از هوش هیجانی بالا نیز برخوردارند؟ در همین راستا در این تحقیق سعی بر آن است که به بررسی دو سوال زیر پرداخته شود.

آیا بین میانگین مؤلفه‌های هوش هیجانی دانشجویان علوم پزشکی برحسب رشته‌ی تحصیلی و جنسیت تفاوت معنی دار وجود دارد؟

آیا بین مؤلفه‌های هوش هیجانی با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه‌ای وجود دارد؟

روش پژوهش

روشی که در این پژوهش استفاده می‌شود توصیفی از نوع پیمایشی می‌باشد. تحقیق پیمایشی به عنوان شاخه‌ای از تحقیقات توصیفی، یک روش جمع آوری داده‌ها است که در آن از تعدادی خاصی از افراد خواسته می‌شود که به تعدادی سوال جواب دهند. روش‌های آماری مورد استفاده این پژوهش به دو دسته‌ی روش‌های آماری توصیفی و روش‌های آماری استنباطی است. از این رو، پس از جمع‌آوری اطلاعات، در سطح توصیفی با استفاده از مشخصه‌های آماری نظیر فراوانی، درصد میانگین و انحراف معیار به تجزیه و تحلیل اطلاعات پرداخته شده است و در سطح استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون و تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا) استفاده شده است. تجزیه و

یافته‌ها

فرضیه اول: آیا بین میانگین مؤلفه‌های هوش هیجانی دانشجویان علوم پزشکی برحسب رشته‌ی تحصیلی و جنسیت تفاوت معنی دار وجود دارد؟

برای بررسی این فرضیه ابتدا نمره‌ی هوش هیجانی در دانشجویان رشته‌های مختلف علوم پزشکی محاسبه شد. (دانشکده‌های پزشکی، داروسازی، دندانپزشکی، بهداشت، توانبخشی و پرستاری).

جدول ۱. مقایسه میانگین نمره مؤلفه‌های هوش هیجانی دانشجویان رشته‌های مختلف علوم پزشکی با میانگین فرضی ۳

مؤلفه‌ها	دانشکده	میانگین	انحراف معیار	T	P
شادمانی	پزشکی	۳/۴۴	۰/۴۱۹	۵/۹۵	۰/۰۰۱
	دندانپزشکی	۳/۲۹	۰/۳۸۱	۴/۱۵	۰/۰۰۱
	داروسازی	۳/۳۶	۰/۴۸۶	۴/۰۵	۰/۰۰۱
	بهداشت	۳/۳۳	۰/۵۳۶	۳/۳۶	۰/۰۰۱
	توانبخشی	۳/۲۰	۰/۳۹۹	۲/۸۹	۰/۰۰۱
	پرستاری	۳/۳۵	۰/۴۰۴	۴/۷۶	۰/۰۰۱
همدلی	پزشکی	۳/۶۶	۰/۳۹۶	۹/۴۰	۰/۰۰۱
	دندانپزشکی	۳/۶۳	۰/۴۲۰	۸/۱۶	۰/۰۰۱
	داروسازی	۳/۶۹	۰/۳۸۵	۹/۹۰	۰/۰۰۱
	بهداشت	۳/۷۰	۰/۴۷۰	۸/۰۵	۰/۰۰۱
	توانبخشی	۳/۵۷	۰/۳۴۴	۹/۲۹	۰/۰۰۱
	پرستاری	۳/۶۲	۰/۳۹۶	۸/۶۲	۰/۰۰۱
خوش بینی	پزشکی	۳/۴۱	۰/۳۲۰	۷/۲۳	۰/۰۰۱
	دندانپزشکی	۳/۳۸	۰/۳۵۵	۵/۸۷	۰/۰۰۱
	داروسازی	۳/۴۸	۰/۲۸۶	۹/۳۰	۰/۰۰۱
	بهداشت	۳/۳۸	۰/۴۲۴	۴/۸۴	۰/۰۰۱
	توانبخشی	۳/۲۶	۰/۳۴۵	۴/۳۲	۰/۰۰۱
	پرستاری	۳/۳۲	۰/۳۰۴	۵/۸۵	۰/۰۰۱
روابط بین فردی	پزشکی	۳/۶۱	۰/۳۶۰	۹/۵۰	۰/۰۰۱
	دندانپزشکی	۳/۴۳	۰/۳۳۷	۶/۸۸	۰/۰۰۱
	داروسازی	۳/۵۰	۰/۳۱۱	۸/۸۴	۰/۰۰۱
	بهداشت	۳/۴۹	۰/۴۰۱	۶/۵۸	۰/۰۰۱
	توانبخشی	۳/۵۱	۰/۳۴۰	۸/۳۸	۰/۰۰۱
	پرستاری	۳/۴۸	۰/۳۹۱	۶/۷۵	۰/۰۰۱
خودابرازی	پزشکی	۳/۳۵	۰/۳۸۲	۵/۱۲	۰/۰۰۱
	دندانپزشکی	۳/۲۶	۰/۳۷۸	۳/۷۸	۰/۰۰۱
	داروسازی	۳/۴۱	۰/۳۹۴	۵/۸۱	۰/۰۰۱
	بهداشت	۳/۲۴	۰/۴۳۴	۲/۹۹	۰/۰۰۱
	توانبخشی	۳/۲۶	۰/۳۸۹	۳/۸۱	۰/۰۰۱
	پرستاری	۳/۴۱	۰/۳۹۶	۷/۷۱	۰/۰۰۱

براساس نتایج جدول ۱ t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده، بنابراین میزان هوش هیجانی در دانشجویان دانشکده‌های پزشکی، داروسازی، دندانپزشکی، بهداشت، توانبخشی و پرستاری بیش از سطح متوسط است.

آیا بین میانگین مؤلفه‌های هوش هیجانی دانشجویان علوم پزشکی برحسب رشته‌ی تحصیلی و جنسیت تفاوت معنی دار وجود دارد؟

جدول ۲. نتایج آزمون لوین (همگنی واریانس خطاها) در گروه‌ها، برابری ماتریس‌های کوواریانس و کفایت همبستگی بین متغیرهای وابسته

متغیر	آماره f لوین	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معناداری
شادمانی	۰/۷۷۳	۱۱	۱۶۸	۰/۶۶۶
همدلی	۰/۶۶۲	۱۱	۱۶۸	۰/۷۷۳
خوش بینی	۱/۵۲	۱۱	۱۶۸	۰/۱۲۷
روابط بین فردی	۰/۶۷۹	۱۱	۱۶۸	۰/۷۵۷
خودابرازی	۱/۶۵	۱۱	۱۶۸	۰/۰۸۷
Box's M	F	df ₁	df ₂	سطح معناداری
۲۲۷/۲۸۵	۱/۱۷	۱۶۵	۲۲۷۹۰/۵۰۸	۰/۰۶۱
نسبت احتمال	خی دو	Df	سطح معناداری	
۰/۰۰	۱۲۹/۲۴۳	۱۴	۰/۰۰	

لانداى ويلكز استفاده شود. علاوه بر این آزمون کرویت بارتلت معنادار که در جدول ۲ نشان داده شده است دارای سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است و بر همبستگی کافی بین متغیرهای وابسته برای ادامه تحلیل دلالت می‌کند. در ادامه نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره به منظور مقایسه‌ی مؤلفه‌های هوش هیجانی برحسب جنسیت و رشته-های تحصیلی گزارش شده است.

همان گونه که از جدول ۲ دیده می‌شود سطح معناداری آماره f لوین برای تمامی مؤلفه‌های هوش هیجانی بزرگتر از ۰/۰۵ است بنابراین میان واریانس خطاهای دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد و شرط همگنی واریانس خطاها برقرار است. همچنین نتایج گزارش شده در جدول آماره M باکس معنادار ($p < 0.05$) را نشان نمی‌دهد که بیانگر برابری ماتریس‌های واریانس-کوواریانس است. به هنگام تفسیر نسبت F چند متغیره باید از اثر

جدول ۳. نتایج تحلیل واریانس چند متغیری در مؤلفه‌های هوش هیجانی برحسب جنسیت و رشته‌ی تحصیلی

اثر	آزمون چندمتغیره	ارزش	آماره F	سطح معناداری	مجذوراتای سهمی	توان آزمون
جنسیت	اثر پیلاى	۰/۰۲۸	۰/۹۳۶	۰/۴۵۹	۰/۰۲۸	۰/۳۲۹
	لامبدای ويلكز	۰/۹۷۲	۰/۹۳۶	۰/۴۵۹	۰/۰۲۸	۰/۳۲۹
	اثر هتلینگ	۰/۰۲۹	۰/۹۳۶	۰/۴۵۹	۰/۰۲۸	۰/۳۲۹
	بزرگترین ریشه روی	۰/۰۲۹	۰/۹۳۶	۰/۴۵۹	۰/۰۲۸	۰/۳۲۹
رشته‌ی تحصیلی	اثر پیلاى	۰/۱۲۲	۰/۸۳۸	۰/۹۸۵	۰/۰۱۴	۰/۴۳۶
	لامبدای ويلكز	۰/۸۸۳	۰/۸۲۹	۰/۹۸۵	۰/۰۱۴	۰/۳۰۷
	اثر هتلینگ	۰/۱۲۶	۰/۸۲۱	۰/۹۸۶	۰/۰۱۵	۰/۴۲۹
	بزرگترین ریشه روی	۰/۰۵۶	۱/۸۹	۰/۱۶۸	۰/۰۴۵	۰/۵۴۲
تعامل بین جنسیت و رشته تحصیلی	اثر پیلاى	۰/۰۷۱	۰/۴۸۶	۰/۹۸۵	۰/۰۱۴	۰/۴۳۶
	لامبدای ويلكز	۰/۹۳۰	۰/۴۸۲	۰/۹۸۵	۰/۰۱۴	۰/۳۰۷
	اثر هتلینگ	۰/۰۷۴	۰/۴۷۹	۰/۹۸۶	۰/۰۱۵	۰/۴۲۹
	بزرگترین ریشه روی	۰/۰۴۷	۱/۵۸	۰/۱۶۸	۰/۰۴۵	۰/۵۴۲

نتیجه گرفت بین مؤلفه‌های هوش هیجانی برحسب جنسیت و رشته‌ی تحصیلی و همچنین تعامل بین جنسیت و رشته‌ی تحصیلی تفاوت معناداری وجود ندارد.

فرضیه دوم: آیا بین مؤلفه‌های هوش هیجانی با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه‌ای وجود دارد؟

جدول ۳ نتایج آزمون چند متغیری را نشان می‌دهد. با توجه به برابری ماتریس‌های کوواریانس اثر پیلاى گزارش می‌شود. چنانچه ملاحظه می‌شود بر اساس این نتایج می‌توان فرضیه صفر مبنی بر عدم تفاوت میان میانگین گروه‌های مورد بررسی (جنسیت، رشته تحصیلی و تعامل بین جنسیت و رشته تحصیلی) در متغیرهای وابسته (مؤلفه‌های هوش هیجانی) را پذیرفت و

جدول ۴. ضریب همبستگی بین مؤلفه‌های هوش هیجانی با عملکرد تحصیلی

مؤلفه‌ها	R	P
شادمانی	۰/۱۴۴	۰/۰۷۵
همدلی	۰/۱۲۲	۰/۱۳۴
خوش بینی	-۰/۱۶۲	۰/۰۴۶
روابط بین فردی	۰/۰۰۲	۰/۹۸۴
خودابرازی	-۰/۰۵۴	۰/۵۱۰
کل	۰/۰۲۹	۰/۷۲۰

براساس نتایج جدول ۴ ضریب همبستگی بین خوش‌بینی با عملکرد تحصیلی در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده بنابراین بین خوش بینی با عملکرد تحصیلی رابطه معکوس وجود دارد. اما ضریب همبستگی بین سایر مؤلفه‌ها با عملکرد تحصیلی رابطه‌ی معنی دار وجود ندارد.

بحث

نتایج فرضیه اول نشان داد که هوش هیجانی در دانشکده‌های مختلف بیش از سطح متوسط است و اختلاف معنادار بین دانشکده‌ها وجود ندارد. پس میتوان نتیجه گرفت که هوش هیجانی در دانشکده‌های علوم پزشکی اصفهان بیش از سطح متوسط است. در تحقیقی مشابه با عنوان بررسی وضعیت هوش هیجانی در دانشجویان دانشگاه‌های غرب کشور به این نتیجه رسیدند که میزان هوش هیجانی در دانشجویان بیش از حد متوسط بود [۱۰]. همچنین در تحقیقی به عنوان بررسی میزان هوش هیجانی در دانشجویان سال چهارم رشته‌های مختلف دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی به این نتیجه رسیدند که میزان هوش هیجانی در رشته‌های مختلف علوم پزشکی در سطح متوسط قرار دارد [۱۱]. همچنین در تحقیقی به ارتباط بین هوش هیجانی و وضعیت تحصیلی در دانشجویان دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان پرداختند و نتایج نشان داد که هوش هیجانی در دانشجویان بیش از سطح متوسط است و بین هوش هیجانی و رابطه تحصیلی رابطه معناداری وجود ندارد در حالی که میزان هوش هیجانی در میان زنان و مردان، رشته‌های مختلف علوم پزشکی تفاوت معناداری را نشان نداد [۱۲].

جدول (۱) نتایج آزمون چند متغیری را نشان می‌دهد. با توجه به برابری ماتریس‌های کواریانس اثر پیلائی گزارش می‌شود. چنانچه ملاحظه می‌شود بر اساس این نتایج می‌توان فرضیه صفر مبنی بر عدم تفاوت میان میانگین گروه‌های مورد بررسی (جنسیت، رشته تحصیلی و تعامل بین جنسیت و رشته تحصیلی) در متغیرهای وابسته هوش هیجانی را پذیرفت و نتیجه گرفت

بین مؤلفه‌های هوش هیجانی برحسب جنسیت و رشته‌ی تحصیلی و همچنین تعامل بین جنسیت و رشته‌ی تحصیلی تفاوت معناداری وجود ندارد. به عبارت دیگر دختران و پسران در مواجهه با مسائل روزمره از میزان هوش هیجانی یکسانی بهره می‌جویند این نتایج همسو با نتایج پژوهشی که نشان داد بین زنان و مردان در خرده مقیاس‌های هوش هیجانی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد همسوی دارد [۲۲].

نتایج فرضیه دوم نشان داد براساس نتایج جدول (۲) ضریب همبستگی بین خوش بینی با عملکرد تحصیلی معنی دار بوده است. بنابراین بین خوش بینی با عملکرد تحصیلی رابطه معکوس وجود دارد. اما ضریب همبستگی بین سایر مؤلفه‌ها با عملکرد تحصیلی رابطه معنی دار وجود ندارد. این نتایج با نتایج پژوهش [۲۳] همسو است که نشان داد بین مؤلفه‌های حل مسئله و تحمل فشار روانی از مقیاس باران با نمره‌ی معدل دانشجویان ارتباط معنی‌داری وجود ندارد ولی سایر مؤلفه‌ها ارتباط معنی‌داری دارند. با توجه به مبانی مطرح شده می‌توان بیان کرد که پژوهش‌های زیادی در مورد ارتباط هوش هیجانی و عملکرد تحصیلی صورت گرفته است. این پژوهش‌ها ارتباط مثبت هوش هیجانی و عملکرد تحصیلی را نشان داده‌اند. نتایج این پژوهش‌ها نشان داده است که هوش هیجانی سهم قابل توجهی در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی فرد ندارد. ولی با توجه به تحقیقات گذشته باید به این نکته توجه نمود که تمام مؤلفه‌های هوش هیجانی با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه معناداری وجود ندارد، بلکه بعضی از مؤلفه‌های هوش هیجانی هستند که با عملکرد تحصیلی ارتباط معنادار داشته، و در این تحقیق نیز نشان داد که از بین پنج مؤلفه هوش هیجانی (شادمانی، روابط بین فردی، خوش بینی، همدلی و خودابرازی) فقط خوش بینی با عملکرد تحصیلی دانشجویان ارتباط معنادار داشته است. با توجه به مقوله هوش هیجانی در جهت بهبود عملکرد دانشجویان نیازمند توجه خاص می‌باشد و با توجه به محدودیت مطالعات در این زمینه نیازمند بررسی‌های بیشتری می‌باشد. اطلاعات این پژوهش لزوم زمینه‌ساز برنامه ریزی‌های آموزشی برای بهبود هوش هیجانی گروه‌های نیازمند مداخله است تا طی دوران کارآموزی هوش هیجانی دانشجویان نیازمند، افزایش یافته تا بدین نحو دوره کارورزی مسئولیت خود را بهتر انجام دهند و از پیشرفت تحصیلی بالاتری برخوردار شوند. البته کمبود مطالعه در این زمینه نیازمند به تحقیقات بیشتری را ایجاد می‌کند.

intelligence with students' mental health. *Journal of a New Approach in Educational Sciences*, 2021; 3(1): 20-25. (Persian).

- [5] Ruiz-Ariza A, Casuso RA, Suarez-Manzano S, Martínez-López EJ. Effect of augmented reality game Pokémon GO on cognitive performance and emotional intelligence in adolescent young. *C& E*, 2018; 116: 49-63.
- [6] Acebes-Sánchez J, Diez-Vega I, Esteban-Gonzalo S, Rodriguez-Romo G. Physical activity and emotional intelligence among undergraduate students: a correlational study. *BMC*, 2019; 19(1): 1241-1250.
- [7] Bar – On R, Bar – on. *Emotional Quotient Inventory*, Technical manual, Toronto, Canada, Multh systems. 2002 .
- [8] Lee H, Park J, Lee J. Role of leadership competencies and team social capital in IT services. *JCIS*, 2013; 53(4): 1-11.
- [9] Hasegawa Y, Ninomiya K, Fujii K, Sekimoto T. Emotional intelligence score and performance of dental undergraduates. *O*, 2016;104: 397-401.
- [10] Mehdizadeh H, Azizi M, Jamshidzadeh F. Evaluation of emotional intelligence status of students of medical universities in the west of the country. *JHSR*, 2011; 7 (1): 89-100. (Persian).
- [11] Dibajnia P, Zahiruddin A, Qaydar Z. Evaluation of emotional intelligence in fourth year medical students of Shahid Beheshti. *RJ*, 2010;15(5):207-204. (Persian).
- [12] Ehsani M, Sabarad L, Jahanian A, Khairkhah F. Relationship between emotional intelligence and academic status in dental students of Babol University of Medical Sciences, *JJED*, 2009; 11 (1): 56-49. (Persian).
- [13] Furnham A. Gender difference in measured and self- estimated trait emotional intelligence. *JV*, 2000;42:449-46.
- [14] Austin EJ, Saklofske DH, Egan, A. Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence. *PID*, 2005;38: 547-558 .
- [15] Parker J, Laura DA, Summerfeldt J, Marjorie JH, Sarah AM. Emotional intelligence and academic success: Examining the transition from high school to university, *PID*, 2013, 36 (1): 163-172.
- [16] Buror P. *Phantoms in the brain: Probing the mysteries of the human mind*, London. UK: Fourth Estate. 2017.

نتیجه گیری

با توجه به نتایج پژوهش به اساتید توصیه می‌گردد در کلاس تدریس خود از روش‌ها و برنامه‌هایی استفاده کنند تا بتوانند هوش هیجانی دانشجویان را افزایش دهند. از طریق فراهم کردن شرایط و تسهیلات مناسب و شرکت دادن دانشجویان در سمینارها و همایش‌های علمی می‌توان موجبات افزایش انگیزه و هوش هیجانی در آنها گردد. فراهم کردن زمینه اعتماد، حمایت و همکاری بین دانشجویان می‌تواند همدلی و شعور اجتماعی را در بین دانشجویان، که از مؤلفه‌های هوش هیجانی است، افزایش دهد که به تبع آن کیفیت زندگی افزایش پیدا خواهد یافت. همچنین این پژوهش با محدودیت‌هایی روبه رو بوده که از جمله آن می‌توان به جامعه آماری این پژوهش اشاره کرد که مختص به دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان است لذا نمی‌توان آن را به سایر دانشگاه‌ها تعمیم داد. همچنین با توجه به این که سیستم دانشگاه یک سیستم خاص است بنابراین در تعمیم نتایج آن به سایر سازمان‌ها باید احتیاط کرد. با توجه به نتایج به دست آمده از این پژوهش و با توجه به نتایج این تحقیقات و شرایط فرهنگی و اجتماعی محیط‌های آموزشی جامعه ما، ضرورت دارد تحقیقی جامع در این زمینه انجام گیرد تا ارتباط هر کدام از متغیرهای هوش هیجانی، انگیزشی و شناختی با عملکرد تحصیلی دانشجویان مشخص شود و زمینه را برای توجه بیشتر دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت به این عوامل مهیا سازد. چرا که تا کنون تحقیق جامعی در زمینه ارتباط هوش هیجانی با باورهای انگیزشی و راهبردهای یادگیری خودتنظیمی با عملکرد تحصیلی دانشجویان انجام نگرفته است.

فهرست منابع

- [1] Zarei J, Azizi A, Kazemi A. Investigating the effective factors on reducing the desire to continue education in undergraduate students of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. *JEDMS*, 2014; 7 (15): 49-59. (Persian).
- [2] Tamnaifar M, Mansouri Nik A. Relationship between personality traits, social support and life satisfaction with students' academic performance. *JRPHE*, 2014;71: 149-166. (Persian).
- [3] Mahasneh AM. Investigating the relationship between emotional intelligence and Meta cognition among Hashemite university students. *RES*, 2014; 6(5):201-209.
- [4] Shaykh al-Islami HM. Relationship between personality types and emotional

- [21] Bar-on, R. The Bar-on emotional quotient inventory: A test of emotional intelligence. Toronto, Canada: health system. 1997.
- [22] Ramezani, V. Investigating the relationship between emotional intelligence and the incidence and control of anger in students. *Journal of Psychology*, 2006, 37: 84-66.
- [23] Lacivita, L. An examination of emotional intelligence factors: Their relationship to academic achievement and the implication for retention of the at risk, Doctoral Thesis, Capella University, IV-VII. 2003.
- [17] Rice, D. M. The Relationship of Emotional Intelligence to Academic Achievement. *NTEJ*, 2018, 11(1): 25-36.
- [18] Estrada, M.; Monferrer, D.; Rodríguez, A.; Moliner, M.Á. Does Emotional Intelligence Influence Academic Performance? The Role of Compassion and Engagement in Education for Sustainable Development. *S*, 2021, 13: 1-18.
- [19] Khadeve, A. Madadi, R. and Hazratian, T. Investigating the Relationship between Emotional Intelligence and Academic Performance of Graduate Students of Tabriz University of Medical Sciences. *JPS*, 2021, 20 (99): 405-411. (Persian).
- [20] Fathi, A.; Mohammadi, Sh., Bazdar, p. The effectiveness of emotional intelligence training on aggression and individual and social adjustment of students. *SJEE*, 2020, 13 (50): 59-81. (Persian).